

Kindsforskaren

Medlemstidning för Kinds Forskarklubb

Nr 4 December 2012 Årg.23

ISSN 2000-1770

Kinds Forskarklubbs 25-årsjubileum på Torpa

God Jul och ett Gott nytt År

**KINDS
FORSKARKLUBB**
Röllekevägen 7
512 52 SVENLJUNGA
Bankgiro 482-2961

KINDS FORSKARKLUBB STYRELSE 2012

Ingrid Eriksson, ordförande
Röllekevägen 7, 512 52 SVENLJUNGA
0325 - 61 11 35
ingridskonaback@hotmail.com

Peter Hansson, vice ordförande
Axelfors, Ängsätra, 512 94 SVENLJUNGA
0325 - 62 81 48
peter@axelfors.com

Thomas Johansson, kassör
Box 49, 514 21 TRANEMO
0325 - 768 46

Bernt Bertilsson, sekreterare
Bäverstigen 2, 514 35 TRANEMO
0325 - 760 25
bernt.bertilsson@tranemo.mail.telia.com

Lennart Flink, ledamot
Annelund 12, 514 93 AMBJÖRNARP
0325 - 603 51

Majvor Svensson, ledamot
Hermans väg 3, 512 51 SVENLJUNGA
0325 - 61 18 33

Hans Josefsson, ledamot
Kartrins Väg 6, 512 51 SVENLJUNGA
0325 - 108 87
hjos@telia.com

REDAKTIONSKOMMITTÉ

Ulla Hökås, redaktör
Hökhult, 516 96 APLARED
033 - 28 30 35
kindsforskaren@tele2.se

Peter Hansson
Axelfors, Ängsätra, 512 94 SVENLJUNGA
0325 - 62 81 48
peter@axelfors.com

Rune Holmberg
Ömmestorpsv.18, 514 32 TRANEMO
0325 - 760 56

PERIODISK PUBLIKATION

MEDLEMSAVGIFTEN

för 2013 är 100:- för enskild medlem,
institution och förening, 20:- för familjemedlem.
I medlemsavgiften ingår Kindsforskaren
med 4 nr per år.

Medlemskap vinnes antingen genom inbetalning
av medlemsavgiften till Kinds Forskarklubb
Bankgiro 482-2961 eller genom anmälan till
kassören (adress, se styrelse).

ANNONSERING i Kindsforskaren:

Medlemmar får GRATIS annonsera max 5 rader.

1/2-SIDA 100:-

1/4-SIDA 50:-

1/8-SIDA 25:-

Att bilägga löst reklamblad 100:-

Insända bidrag till Kindsforskaren ansvarar
författaren själv för. Redaktionskommittén
förbehåller sig rätten att få redigera materialet.

Utdrag ur artiklarna får göras med angivande
av källan och med författarens tillstånd.

**Ansvarig utgivare:
Ingrid Eriksson**

INNEHÅLL

Från styrelsen	3
Kinds Forskarklubb 25-årsjubileum på Torpa	4
Ur Torpa kyrkobok	5
Drömmen om Amerika	6
Lussesed och Lussetro i Kinds härad	7
Slagsmålet i Mossebo kyrka 1725	8
Bautasten återupprest i Säm	9
Hembygdsföreningen och släktforskningen – en släktforskningsresa som gav både nya kunskaper och levande släktingar	10
Släktforskar dag i Borås	11
Program 2013	12

ISSN 2000-1770

Från styrelsen

Föreningens 25-års jubileum firades i strålände solskén både inne och ute. En verklig fest då vi fick överlämna Torpa kyrkobok till Pehr Zethelius, som gett föreningen möjlighet att fotografera denna privata bok. Efter en välsmakande buffé berättade Elisabeth Renström om hur hon och hennes kollega Gunilla Nordlund gör programmet "Släktband".

I augusti hölls Släktforskarlagarna, i år i Gävle. Föreningen var inte representerad men följande finns att rapportera: Den största frågan är att regeringen vill ta bort sockenbegreppet. Hembygdsförbundet och Släktforskarförbundet gör gemensam sak och protesterar emot detta. Säkert har ni sett upprop på nätet, där man bland annat kan skriva på listor.

Förbundets ekonomi är svag och är helt beroende av de produkter som finns till försäljning i Rötters bokhandel. Följande nyheter finns att köpa antingen i Rötters bokhandel eller genom att beställa direkt av Forskarklubben: En ny handbok *Soldatforska* samt *Begravda i Sverige II*, som täcker 95 % av Sverige.

Flera handböcker är på gång, t.ex. en som handlar om bruksmeder och källor. En ny version av *Namn åt de döda 1901-2013* beräknas komma 2014.

Som vi tidigare har skrivit om pågår gravstensinventeringen och i dagsläget finns det 70 000 gravstenar inlagda på Rötter. En nyhet är att du nu kan lägga in internationella gravar.

Under hösten har vi varit representerade på *Föreningarnas dag* i Svenljunga, ett bra tillfälle att visa upp vår verksamhet. Som vanligt har vi haft släktforskarhjälp på biblioteken i Svenljunga och Tranemo.

Nu något om vårens program som börjar den 16 januari med ett föredrag i samarbete med Svenljunga bibliotek, då Kaj Jensen kommer att berätta om *Nattmän och rackare - en släktsaga*.

Årsmötet hålls i Tranemo den 2 mars. Vi har bjudit in Ann-Britt Boman som kommer att avslöja *Vad farfar gjorde på Fristahed*. Föreningens diplom delas ut på årsmötet och vi i styrelsen vill gärna ha in förslag på personer som förtjänar att diplomerar.

Under våren kommer vi att göra en utflykt till Överlida och Halla textil.

Ett stort tack till alla medlemmar, biblioteken i Svenljunga och Tranemo samt till Studieförbundet Vuxenskolan och Svenljunga- och Tranemo kommuner, som på olika sätt inspirerar, stöttar och bidrar till föreningen!

Vi i styrelsen önskar Er alla en riktigt God Jul och ett Gott nytt År 2013

Ingrid Eriksson

Årsavgiften 2013

Med detta nummer bilägges inbetalningskort.

MEDLEMSAVGIFTEN för 2013 är 100:- för enskild medlem,
institution och förening, 20:- för familjemedlem.

Hjärtligt välkomna med avgiften och till ett nytt år med Kinds Forskarklubb.

Styrelsen

Kinds Forskarklubbs 25-årsjubileum på Torpa

Jubiléet blev, som man kunde vänta, en väldigt trevlig tillställning med god stämning. De cirka 60 deltagarna överraskades inledningsvis av två tyska hornblåsare som trakterade sina eleganta men ovanliga instrument på uppdrag av Torpas ägare Pehr Zethelius. Blåsarna var hans gäster.

Pehr Zethelius & Ulla Hökås
Foto: Lars-Gunnar Carlsson

Efter välkomsthälsning följde sedan en kort presentation av Torpa kyrkobok. Föreningen framförde sitt tack till Pehr Zethelius för att vi fått fotografera av boken och överlämnade en cd. Senare kommer han att få en inbunden bok med den gamla texten och avskriften sida vid sida. Själv sade han sig bara vara tacksam om någon vill använda allt det material som finns om Torpa, bland annat på Landsarkivet i Göteborg. (Materialet finns förtecknat i Nationella arkivdatabasen, NAD, på Internet).

Därefter vidtog en njutningsfull förtäring av den utomordentligt goda maten, Topas höstbuffé, med delikatesser som rödbetor med getost, rostade rotfrukter, lökpaj, hjortkött och mycket annat. De flesta behövde nog inte mer mat den dagen.

Sedan lyssnade vi till Elisabeth Renström från radioprogrammet Släktband som hon leder tillsammans med kollegan Gunilla Nordlund. Programmet sänds numera måndagar kl. 10.35 och lördagar 12.05 i radions P1. I varje program försöker de få med ett människoöde som sätts in i sitt historiska sammanhang. De vill också visa på arkivens möjligheter. Lantmäteriets historiska kartor var en källa som hon nämnde, likaså de inrikes pass som varje resande inom landet måste ha fram till mitten av 1800-talet. Genealogiska Föreningen i Stockholm har startat *Projektet inrikes pass* som ska bli en stor databas om inrikes resande (www.genealogi.net). En annan källa är foton. Elisabeth nämnde Carl Curman från Lysekil vars fotografier finns att se på hemsidan www.flickr.com. Förbrytararkiven på Göteborgs landsarkiv är också en spännande källa. Tidningsmaterial, försäkringsbolagens arkiv liksom sjömanshusens arkiv nämndes också.

Som avslutning berättade Elisabeth om Kungsbackagumman, en mycket känd och omskriven klok gumma som var bra på att bota hudproblem med egna salvor. Det gavs till och med ut ett vykort på hennes liktåg och hennes recept fanns på apotek i Göteborg in på 1960-talet. Hon sitter numera staty utanför stadshuset i Kungsbacka.

Elisabeth blev också intresserad av Torpa kyrkobok. Det torde finnas fler privata kyrkoböcker som döljer fakta för släktforskare. Hon hoppades få möjlighet att återvända till Torpa och få veta litet mer om platsen, som hon inte kände till förut.

Elisabeth Renström

Två tyska hornblåsare

Därefter vidtog kaffe med kladdkaka och uppvaktning. Presenter överlämnades av VGF, Borås släktforskare och Ulricehamns släktforskare. Hälsningar framfördes från Västbo-Mo forskarförening och de frånvarande vännerna Ingvar Hallqvist och K G Junhall som gärna deltagit men inte kunde. Kent Andersson höll tal och fick en varm applåd för alla böcker han skänkt till föreningen.

Ulla Hökås

Ur Torpa kyrkobok

Den som hittar något av intresse i Torpa kyrkobok är mycket välkommen att höra av sig till Kindsforskarens redaktion. Från Anneli Isaksson kommer följande tips:

”Vid en snabb genomtitt hittade jag bara en person som var intressant för mig, inspektoren på Wapnö, Sven Andersson Hierpe, som var fadder för grovsmeden Nils Olofssons dotter, döpt 7 januari 1700. Han kom från Järpesbo i Tranemo (döpt 11 okt. 1668) och var son till Anders Svensson och Märta Arfvidsdotter.”
anneli_isaksson@hotmail.com

Julklappstips

Cd-skivor

Kindsforskaren 1990-2012. Alla nummer av Kindsforskaren med register. Pris 100 kr plus porto.

Torpa kyrkobok. Foton av originalet plus avskrift. Pris 80 kr plus porto.

Beställ via mail till peter@axelfors.com eller tel. 0325-62 81 48.

Böcker

Bevingade ord och talesätt från Kinds härad.

Gamla gränsmärken runt Kinds härad av Rune Holmberg.

Båda böckerna kostar 100 kr styck plus ev. porto. Säljs hos Antik & Antikvariat Tranan, Limmared.

Tel. 070-53 11 803. E-post: tranan@antikvariatttranan.se

Drömmen om Amerika

Den 20 september for tio forskare från Forskarklubben till ”Emigranternas hus” vid Packhuskajen i Göteborg för att söka efter släktingar i Amerika. På Emigranthiset blev vi väl mottagna. Först kunde vi ta del av bilder och berättelser som handlade om utvandringen. Sen fick vi kaffe och fralla. Roger Bodin höll en fängslande och verkligen intressant föreläsning om hur folk hade det både i Sverige, på resan över och vid framkomsten till Amerika.

Från mitten av 1800-talet och en bit in på 1900-talet levde drömmen om Amerika hos många svenskar, vilket ledde till att 23 % av Sveriges befolkning, över 1,2 miljoner svenskar, emigrerade.

Här hemma gick människorna och bröt åkermark för att kunna ge mat åt familjen. När kvällen kom var man ofta trött och hungrig. Många funderade på vart de skulle ta vägen den dag föräldrarna inte längre levde. Åtta till nio syskon var inget ovanligt och det var i regel äldste sonen som fick ta över hemmet. Agenturer dök upp som lovade gratis mark i Amerika, man erbjöd utvandningskontrakt för 100-150 kr. Det var mycket pengar på den tiden. En årslön för en dräng var cirka 220 kr. Man hjälptes åt att spara pengar så att en person kunde resa först och sedan arbeta ihop pengar och skicka hem till Sverige så att fler kunde följa efter. De flesta som reste hade säkert minnen som etsat sig fast från den morgonen när det var dags att lämna hemmet. Far stod kanske med häst och kärra för att köra till närmaste järnvägsstation och mor stod på verandan och grät. Detta var kanske sista gången i livet man sågs.

Många från våra trakter avreste från Göteborg med destination New York. Resan gick med båt till Hull i England och sedan fick man ta tåg till Southampton eller Liverpool, därefter vidare till New York.

Anblicken av frihetsgudinnan var immigranternas första kontakt med det nya landet. Ellis Island var New Yorks mottagningscentral för invandrare. Tolv miljoner immigranter passerade detta nålsöga mellan 1892-1943. Ellis Island kallades ”Hoppets och tårarnas ö”. Anlända immigranter fick en nummerlapp om halsen, de sorterades sedan upp och placerades i fällor i väntan på godkännande att få komma in i landet. Smittsamma sjukdomar, handikapp och kriminalitet kunde göra att man fick ett ”X” på axeln och fick återvända hem.

Även det amerikanska klassamhället i slutet av 1800-talet präglades av stora skillnader. De europeiska icke engelsktalande invandrarna befann sig ofta på samhällets botten. Den stora massan av svenska invandrare lyckades dock med tiden etablera sig och blev delar av den amerikanska arbetar- och bondeklassen. Många svenskar sökte sig till Chicago, som kom att kallas Sveriges andra stad. Detta som ett resultat av det stora antalet svenskar som bosatte sig där. Med tåg från New York tog resan 28 timmar i början på 1900-talet. Ett kvarter i Chicago heter ”Andersonville”. Där finns en restaurang vid namn ”Svea”, som serverar svenska köttbullar och där finns också svenskt snus. Det berättades att så sent som 2011 fanns en kör med ättlingar till svenskamerikanerna som sjöng svenska sånger, bland annat sjöng man ”Hälsa dem där hemma”.

Titanic

”The biggest in the world”, lämnade Southampton den 10 april 1912 med många emigranter som bodde längst ner på botten i fartyget i tredje klass. Titanic ansågs osänkbar, men bara 4 dagar efter avfärden kolliderade skeppet med ett isberg och gick till botten. Många av passagerarna kom aldrig till det nya landet utan de fick sin sista vila på havets botten.

Lussesed och Lussetro i Kinds härad

I häftet "Våra gamla berättelser. Folkminnen från Västsverige" utgiven av Carl-Martin Bergstrand 1944 finns ett par berättelser från Kinds härad. Det är frågan om uppgifter som lämnats till Västsvenska folkminnesföreningen och Folkminnesarkivet i Göteborg av olika upptecknare. Här följer en något förkortad berättelse om Lussefirande. Författare är L. M. Pettersson, Mårdaklev, som nedtecknat egna minnen.

"Lusse-môre" ville man slakta julgrisen, om det var möjligt, men som det fanns flera grisar än slaktare, så kunde inte alla få slaktat sin julgris då. Slaktaren gick naturligtvis dit, där han brukade få de flesta lussesuparna. Innan arbetet begynte, intog han tillsammans med husets folk lussebeten, som bestod av smör, bröd, ost, honung och brännvin.

Vid lussetiden var tröskningen, som ju verkställdes med prägel, ännu ej avslutad, men då den måste vara undan-gjord före jul, tog man ibland lussebeten redan vid halv tvåtiden på morgonen för att sedan gå ut på logen och tröska.

Vanligen väcktes husets folk tidigt på ottan av dottern eller pigan, som tyst smugit sig upp och kokat kaffe – när detta kommit i bruk – samt iordningställt doppebröd, varefter, med början på far och mor, husfolket trakterades. Brännvinsflaskan var då med. Lucia, som hon kallades, var vitklädd som en brud med krona och krans av lingonris på huvudet. I kransen voro brinnande talgdankar placerade.

I senare delen av 1800-talet började man kläda någon vacker flicka till lussebrud och en pojke till "lussefar" eller "lussegubbe". Denne hade skråpukeansikte med ett stort vitt skägg och i handen hade han i de flesta fall en lång, vit stav. Dessutom medföljde några tärnor, vilka voro vitklädda. Så gick man med början klockan två på natten från ställe till ställe, bjöd och mottog förtäring, sjöng och dansade med husfolket. Vid traktering förekom alltid en sorts vetebröd, som kallades lussekatter eller lussebröd. (—)

Svenskt Biografiskt lexikon (SBL)

SBL finns numera gratis på Internet. Det är också kopplat till Nationella Arkivdatabasen (NAD) så sökningar i NAD ger hänvisningar till SBL. Denna Internetbaserade databas ersätter den gamla cd-skivan med SBL, som inte säljs längre.

Slagsmålet i Mossebo kyrka 1725

År 1725 utbröt stor osämja med rättegång som följde mellan Mosseboborna och ryttmästare Gustaf Otto Billberg, ägare till Qvarsebo Säteri. Upprinnelsen till det hela var att Billberg gjort en överenskommelse med församlingen, att han mot vissa reparationer i kyrkan skulle få bruka läktaren för sig och sin familj. Bland annat skulle han låta måla, eller vitmena som det då hette, hela kyrkan invändigt samt reparera orgelverket. Allt detta fanns protokollfört från församlingens kyrkomöte från år 1719.

Åren gick men någon målning eller någon annan reparation kom aldrig till stånd. Trots detta lät Billberg utan lov av församlingen bygga om läktaren till sin egen fördel och samtidigt tog han upp ett större hål i kyrkans tak för att sätta dit ett fönster. Detta blev dock aldrig ditsatt, utan församlingen fick själv laga hålet. De församlingsbor som utförde arbetet ilsknade till och rev ner den dörr som Billberg låtit sätta upp till läktaren. Efter några dagar skickade Billberg sitt eget folk till kyrkan som åter satte upp dörren. Församlingsborna blev mer och mer irriterade på Billbergs förhållanden i kyrkan. Den 2 juli 1725, som var "Marie Besökelsedag", strax innan andra sammanringningen skedde hade åter några av församlingsborna under våldsamt oväsen fördärvat den nya dörren till läktaren och även slagit sönder en stor del av läktarens stolar. Billberg och hans folk var ej i kyrkan denna söndag, men redan dagen efter var folk från säteriet och satte dit en ny läktardörr samt försedde den med lås.

Vid gudstjänsten söndagen därpå hade i god tid ett flertal bönder och drängar rivit bort låset och tagit läktaren i besittning. När Billberg anlände med sin familj blev det ett förskräckligt oväsen. Prästen försökte tala de inblandade tillrätta och efter en stund gick bönderna och drängarna ner från läktaren. Några hade glömt kvar sina hattar och Billberg var nu så uppretad att han tog dessa, trampade på dem och kastade ner dem på kyrkogången. Det som inträffat spridde sig nu även över sockengränsen, så vid gudstjänsten söndagen därpå, hade ett antal "bredaxlade drängar" från grannsocknen kommit i god tid till kyrkan. När Billberg anlände med sin familj och tog plats på läktaren, gick dessa drängar och några andra sockenbor upp dit och under stort oväsen körde ner både honom och hans familj. Därefter tog de själva plats på läktaren.

Nu var måttet rågat för Billberg som omgående gjorde en anmälan till Göta Hovrätt i Jönköping. Det har spekulerats i varför han gjorde anmälan dit och inte till Kinds

Häradsrätt som Mossebo socken tillhörde. Några har kommit fram till att Billberg hade mycket goda vänner som satt med i Göta Hovrätt och därför hoppades på att få deras stöd i rättegången. Men därav blev inget så det hela flyttades över till Kinds Häradsrätt i Svenljunga.

Den första rättegångsdagen hölls på Mossebo Stom den 28 juli 1726. Domare var hovrättsnotarie Brynolf Eckman. Ytterligare 10 män satt i häradsrätten. Domaren läste upp stämningensansökan som var inlämnad av ryttmästare Gustaf Otto Billberg från Qvarsebo Säteri, mot ett antal bönder i Mossebo församling. Saken gällde hur han och frun samt deras eget folk, brutalt och våldsamt hade körts ut från deras egna "stolrum i Qvarsebo Kyrka" som han kallade den. Stämningshandlingarna utvisade att Billberg hade instämt alla som han trodde var delaktiga. Nämnden var mycket noga med att anteckna allt som sades under rättegången. Till att hjälpa församlingsborna hade av häradsrätten utsetts advokat Johan Wannerberg som försökte klargöra deras vittnesmål då i stort ingen av dessa kunde läsa eller skriva. Församlingens präst Magnus Ekman som personligen var närvarande vid rättegången hade fått fullmakt av inte mindre än 44 personer som Billberg instämt och kunde under ed föra deras talan. Efter att Billberg anfört sin version av vad som skett och hur han hade utestängts från sin "Qvarsebo Kyrka", så var det advokatens tur att orda. Han påvisade hur Billberg inte hade till någon del uppfyllt de löften som han lovat församlingen. Han har varken "vitmenat" kyrkan inuti, detta har församlingen själv fått göra, inte heller lagat orgelverket som var bestämt enl. protokoll, därför har han inte någon rätt att överhuvudtaget ta läktaren i besittning eller göra de ingrepp som han gjort både vad som gällde hålet i kyrkans tak samt nya dörrar till läktaren. Och att kalla kyrkan för "Qvarsebo Kyrka" är rent nonsens.

Billberg kom hela tiden med undanflykter varför inte han uppfyllt sina löften, han påstod att han ofta varit på resande fot och därför inte hunnit med vad han lovat. Advokaten svarade att det troligen inte var han, utan hans folk som skulle utföra arbetet och inte hade med hans resor att göra.

Kyrkoherde Ekman berättade att fram till för två år sedan hade församlingsborna fritt tillträde till läktaren men därefter hade Billberg kört ner folk som ville sitta där. Detta bekräftades av fyra vittnen från grannsocknen Johan Andersson, Gunnar Jonsson, Per Persson och Oluf Mårtensson. Dessa var också instämda av Billberg och i deras skrivelse, som upplästes av kyrkoherden, stod hur

de med hårda ordalag, slag och sparkar hindrats i deras goda uppsåt att beträda läktaren.

Billberg menade att denna skrivelse inte var något att fästa sig vid då de inte tillhör denna församling, utan kan gå till sin kyrka. Vidare menade han att vad beträffar reparation av orgelverket så har han haft en man för att reparera detta, och vad församlingen påstår att det har blivit helt värdelöst så begriper de inte detta utan att den tvärtom blivit betydligt bättre. Men han meddelade att han hade beställt ett nytt orgelverk från Fjärås för 1500 daler.

Sen fick både klockaren och prästen komma med sina synpunkter. Vad de berättade så var allt till församlingsbornas fördel, att det blivit så stor osämja berodde helt på ryttmästaren. Nämnas kan att Billberg hade mycket svårt att få fram vittnen då han personligen bara kände ett fåtal av församlingsborna och att dessa höll ihop och inte berättade mer än det som var absolut nödvändigt.

Det finns mycket mer att berätta om denna märkliga rättegång som varade i tre dagar och hölls på Mossebo Stom. Att den var förlagd just hit berodde på att nämndemännen skulle lättare få inblick i hur det hela hade utspelats mellan ryttmästare Gustaf Otto Billberg och Mossebo församling.

När domen föll så gick Kinds Häradsrätt på församlingens sida men de fick till allmän sorg betala Billbergs rättegångskostnad och andra utlägg med 143 daler silvermynt, ca 14 000 i dagens penningvärde, vilket var mycket pengar för den fattiga allmogen i Mossebo.

De flesta församlingsbor glömde aldrig denna orättvisa som Billberg hade åsamkat dem och han var inte populär varken i Mossebo eller långt utanför socknens gräns. Mer om rättegången kan läsas i Mossebo-boken där samtliga vittnen som Billberg instämt finns namngivna.

Gudmar Lagerqvist

Källor: Förkortat utdrag ur rättegångsprotokoll från Kinds Häradsrätt den 28, 29 juli och 1 augusti 1726.

Bautasten återupprest i Säm

För ca 50 år sedan var Arne Johansson med och forslade bort en avlång sten, bortemot 3 meter på längden och 3,5 ton tung. Den var då placerad i stenmurshörnet vid framfartsvägen upp till Lillagärdet. Vid den tiden fanns nämligen en stenmur på södra sidan om nämnda framfartsväg och även söderut utmed landsvägen som inhägnad åt intilliggande åker. Stenen har sedan dess legat förvarad i en schaktgrop vid vägen mot Gällstad mitt emot avfarten till reningsverket. De stenmurar och rösen i området, som på 50-60-talet kördes bort, hamnade sannolikt i Sämsjön för utökning av markytan vid Vegby såg. Tack vare Arne och ett antal hjälpsamma bybor, välvilligt inställda tjänstemän på länsstyrelsen och vägverket samt en kraftig hjullastare finns nu stenen att beskåda väster om landsvägen mellan Gullebo och Lillagårdsvägen.

Var stenen tidigare har stått är det ingen, nu levande, som har varken sett eller hört talas om men att den inte har stått på den nyvalda platsen är nog alla överens om. Eftersom det finns både gravfält och hålvägar strax intill så finns ingen anledning att tro annat än att den skulle ha varit placerad i närheten av gravfältet. Man kan ju bara

Arne har ytterligare ett turistmål att visa upp

gissa att stenen kanske fallit omkull och legat som ett hinder i den senare uppodlade marken och därför släpats undan till sin plats i stenmuren. Återigen har Arne satt Sämbyn på kartan. Vi får se vad han hittar på nästa gång.

Vegbybladet 2/2012

Hembygdsföreningen och släktforskningen – en släktforskningsresa som gav både nya kunskaper och levande släktingar

Varifrån kom farfar och farmor? Vilken bakgrund hade de? Att farfar Arvid Lundkvist dog i Vetlanda 1951 när jag var tre år, visste jag. Att farmor Amanda avled när min pappa var i de tidiga tonåren på 1920-talet kände jag också till. Min pappa Gunnar, som avled 1989, hade haft sporadiska kontakter med ett par kusiner i Regna i Östergötland.

Kunde släktforskning ge några ledtrådar? Med hjälp av husförhörslängderna fick jag veta att både farfar och farmor kom från Regna i nuvarande Finspångs kommun. Arvid växte upp i Mosstugan, äldste son till torparen Karl-Johan Andersson och Sofia Karlsdotter. I husförhörslängden var Karl-Johan noterad som separatist som själv döpt de tre yngsta barnen.

Amanda var dotter till kusken Per Andersson på Regnaholm och Ida Gustafsdotter. Ida var 19 år när hon gifte sig med den 37-åriga Per Andersson som blivit änkeman och hade 5 små barn i åldrarna 1-7 år. Min farmor Amanda var deras första gemensamma barn. Senare utökades skaran med ytterligare 6 barn.

Nu hade jag blivit nyfiken på Regna. Varför inte tillbringa en sommardag där? Mosstugan fanns kanske kvar? Regnaholm kunde väl vara värt ett besök? Min son Carl-Johan och mina syskon Kerstin och Anders nappade på idén och vi planerade den 9 juli som en lämplig dag.

Fanns det en hembygdsförening i Regna? Javisst! Deras hemsida upplyste om en hemvändardag den 1 juli med fotoutställning och andra aktiviteter i hembygdsgården och i Regna. Den dagen hade vi inte möjlighet att åka. Eftersom vi inte kände någon i Regna var det inte så angeläget. Men den där fotoutställningen kunde kanske vara intressant? Den kanske hängde kvar under sommaren? Namn och telefonnummer till hembygdsföreningens styrelse fanns på hemsidan. Jag ringde ordföranden – jo, fotoutställningen hängde kvar. ”Men vad hette din farfar?” Jag nämnde det och så blev det tyst i telefonen en sekund – ”Då kan du få tala med en släkting”. Nu fick jag tala med Stig, som var gift med Vanja, ordförandens syster. Stig var barnbarn till Anna, syster till min farfar Arvid. Detta samtal ledde till sommarens mest spännande dagar.

Eftermiddagen den 9 juli inleddes med kaffe och dopp hos Stig och Vanja. Vanja var sekreterare och arkivarie i hembygdsföreningen. Efter mitt första samtal med Stig hade hon letat i hembygdsföreningens fotoarkiv och andra dokument för att vi skulle få så mycket kunskap som möjligt med oss hem. Hon hade ordnat med ett besök hos 88-åriga Mats som bodde i ett av husen på Regnaholm och som hon visste hade en hel del gamla fotografier. Och där stod hela arbetsstyrkan år 1903 utanför den långa lagårdsbyggnaden! Där stod kusken Per Andersson och i den bakre raden en kvinna med huckle och strängt utseende – Kusk-Ida. Detta måste vara min farmor Amandas mor.

Dagen därpå träffades vi på kyrkbacken i Regna; inte bara Stig och Vanja utan ytterligare fyra sysslingar med sina respektive makar! Man brukade ha en släkträff varje år och efter mitt telefonsamtal hade man bestämt sig för att förlägga den så att vi också kunde vara med. Karl-Johan Anderssons gravsten fanns kvar på kyrkogården – han dog 1915, stenen var rest av missionsförsamlingen i Regna.

Nästa anhalt var hembygdsstugorna – välhållna och pietetsfullt renoverade. Det välbyggda lilla arkivet måste vara en guldgruva för både hembygds- och släktforskare med hyllmeter av skänkta fotoalbum, bandinspelningar och tidningsurklipp. Tiden att registrera allt material är knapp; vi förstod att Vanja gör sitt bästa för att skapa en tillfredsställande ordning. Därefter bilade vi och vandrade genom skogen hela släkten – inte bara vi fyra – nu var vi 13 personer! till torpet Mosstugan och sedan till den lilla undantagsstugan med ett rum och kök, dit Karl-Johan och Sofia flyttade, när de inte längre klarade av dagsverkskyldigheten som hörde till Mosstugan. Dagen avslutades med en överdådig måltid för oss alla hos vår nyfunna syssling Ulla och hennes man Ove.

Hembygdsföreningens stora betydelse för släktforskare kan inte överskattas. Det som skulle bli en liten dagsutflykt för oss syskon blev, tack vare hembygdsföreningen, ett par dagar med fördjupad kunskap och insikt om våra släktingars levnadsvillkor för över hundra år sedan och dessutom möten med nyfunna och mycket trevliga släktingar.

Birgit Andersson, Finnekumla, Vegby

Släktforskardag i Borås

Som vanligt träffades bygdens släktforskare på biblioteket och gick runt och tog del av varandras utbud. Böcker, cd-skivor, databaser och hjälp erbjöds på flera håll. För många besökare och utställare är det fråga om glada återseenden, men det förekommer att en och annan nybörjare vågar sig fram med sina frågor. Kinds Forskarklubb kunde för första gången erbjuda alla nummer av Kindsforskaren på cd, liksom Torpaboken. Närheten till Antikvariat Tranans breda utbud gynnade Forskarklubben som därigenom fick mer uppmärksamhet.

Föredrag - Kvinnor med makt

Dagens höjdpunkt var naturligtvis Dick Harrisons föredrag inför en fullsatt parkett på Borås stadsteater. Temat var kvinnor med makt i historien, även med inriktning på västra Sverige. Professor Harrison menade att kvinnor visst haft makt, åtminstone fram till 1700-talet, då staten började organiseras med ämbetsmän. Innan dess var det familjens maktposition som gällde och inom den hade kvinnor både inflytande och självständighet, det är bara att historikerna inte har letat efter dem i källorna. I själva verket är kanske 50 procent av historien inte skriven, kvinnornas historia, menade professorn och gav flera exempel på mäktiga kvinnor.

En känd kvinna med makt är unionsdrottningen Margareta som ju på 1300-talet var synnerligen lyckosam som drottning över både Danmark, Sverige och Norge. Manliga potentater var rädda för henne och försökte bli av med henne genom att få henne bannlyst, vilket misslyckades.

Andra kvinnor med inflytande var Magnus Ladulås änka som regerade i Västmanland, vilket var hennes änkepension. Magnus Eriksson drottning Blanche residerade på Bohus fästning och regerade över Västergötland, Dalsland och Bohuslän. Hennes roll som maktägare är utforskad. Hennes svärmor, änkehertiginnan Ingeborg, styrde Halland, Bohuslän och Västergötland. En riktig ragata var änkedrottning Dorotea av Danmark, änka efter Kristian I. Hon hade fått Värmland, plus Närke och Örebro som änkepension, vilket gav upphov till långvarigt krig när makten över landskapen försköts mellan rikena. Men Dorotea gav sig inte, dessvärre blev hon väldigt gammal.

Makt delegerades inom inflytelserika familjer. Inte ens den maktlystne Gustav Vasa klarade sig utan hjälp av familjen. Sönerna svarade för olika landskap och drott-

ningarna hade sina ansvarsomsåden. Särskilt drottning nummer två, Margareta Eriksdotter Leijonhufvud, var närmast kungens medregent. Av hennes brev i riksregistraturet framgår att hon var chef för underrättelsetjänsten, som säkerligen var tämligen omfattande med tanke på makens misstänksamma läggning. Men han måtte ha litat på sin fru.

Sankta Elin av Skövde var en högättad dam som levde på 1100-talet. Om henne är ganska mycket känt tack vare att hon helgonförklarades, vilket lär ha skett ca 1164. Vid en sådan procedur skrivs en helgonbiografi som går igenom personens liv. Elins dotter blev bortgift med en man som misshandlade sin hustru. Svärsonen mördas sedan av sina egna tjänare och mågens släkt antog att Elin låg bakom mordet. Hon företog en pilgrimsresa till Palestina, säkert som botgöring. När hon kom hem dräptes hon av svärsonens släkt. Hon blev sedan föremål för helgonkult och många pilgrimer besökte hennes grav i Skövde. Genom reformationen på 1500-talet utplånades minnet av Elin. Kvar blev två fingerben, vilka lär finnas, ett i Götene och ett i magasinet på museet i Skara.

En anledning till att dessa kvinnor fick sina framskjutna positioner var att de ofta överlevde sina män. Karlarna dog i krig och kvar blev en mamma, en änka, en svärmor som genom tilltagande ålder och erfarenhet kunde stärka sin position. Men när ämbetsverk skapas på 1600-talet tar männen över, åtminstone på riksnivå. Gustaf II Adolfs änka blev närmast idiotförklarad när hon försökte lägga sig i förmyndarskapet för sin dotter, sedermera drottning Kristina. Men på det lokala planet fanns det fortfarande kvar kvinnor med inflytande.

Professor Harrison avtackades med böcker, en kokbok från Västsverige och Borås stads historia i tre delar.

Else Höijers sista Släktforskardag

I samband med att Släktforskardagen invigdes uppvakades bibliotekarie Else Höijer med en blombukett som tack för allt arbete hon lagt ner på Släktforskardagen. Eftersom Else går i pension till sommaren var det sista gången hon var med och arrangerade dagen ihop med Borås släktforskare. Som ansvarig för Västgötlitteraturen och släktforskningen på Stadsbiblioteket har Else blivit en välkänd och kunnig resursperson för många släktforskare.

Ulla Hökås

Tranemo bibliotek

kommer att köpa in cd-skivorna Begravda i Sverige II och Emigranten populär.

Program våren 2013

Kinds Forskarklubb

Borås släktforskare

14 januari kl. 17-19. Släktforskarhjälp på biblioteken i Svenljunga och Tranemo.

16 januari kl 19 på biblioteket i Svenljunga. Föredrag av Kaj Jensen ”Nattmän och Rackare-en släktsaga”.

22 januari kl.17-19. Släktforskarhjälp på biblioteken i Svenljunga och Tranemo.

4 februari kl.17-19. Släktforskarhjälp på biblioteken i Svenljunga och Tranemo.

2 mars kl.14.30. Årsmöte i Tranemo församlingshem. Efter mötesförhandlingarna berättar Ann-Britt Boman om ”Vad gjorde farfar på Fristahed?”

16 mars. Släktforskningens dag.

28 april kl.14.30. Utflykt till Halla textil, Överlida, där vi blir guide av Gunhild Johansson. Vi kommer också att ha möjlighet att se Wästgöta museum (Wästgöta vägen 2), där Jarl och Nils Johansson visar sina samlingar. Medtag kaffekorg. Entré till Halla textil 30 kr. Samling vid Halla textil.

Medlemsförmåner

Kinds Forskarklubb är ansluten till Sveriges Släktforskarförbund. Detta ger dig som medlem bra rabatt på förbundets utbud av släktforskarlitteratur, CD-skivor och diverse forskningsmaterial.

30 januari kl. 18.30 på Ribbingsgården.

Vår glömda historia i öster.

John Chrispinsson - välkänd journalist, programledare, författare och historiker berättar om tider när hela Finska viken uppfattades som en naturlig del av Sverige. Tider när St Petersburg hette Landskrona, när Narva nästan blev Sveriges huvudstad. Tider när många kände sig mer hemma i Viborg, Dorpat, Reval, Riga, Nyen, Hapsal och Åbo än de gjorde i Stockholm.

27 februari kl. 18.30 på Ribbingsgården.

SVARs Digitala Forskarsal

SVARs uppgift är att tillgängliggöra arkivmaterial för forskningsändamål och undervisning, bland annat genom digitalisering och tjänster för elektronisk tillgång.

Vad som finns tillgängligt i detta arkivmaterial och hur vi kan nå detsamma kommer Mariia Mähler att berätta om.

20 mars kl. 18.30 på Ribbingsgården.

Borås Museums fotoansvarige Jan Berg kommer att presentera axplock ur museets stora samling av bilder & filmer från våra trakter. Många pärlor finns som vi kommer att få njuta av.

I samband med detta arrangemang kommer Sven Johnnas att presentera samarbetsprojektet vi inlett med Borås Museum om att göra viktiga delar av museets arkiv digitaliserat och tillgängligt för oss forskare. Sven är ”spindeln i nätet” och kommer att lämna intressant information om vad som händer.

Ingemar Janssons dokumentärfilmer på dvd

Sista tåget från Svenljunga. En film om och kring Svenljungabanan 1885 – 1961. Filmen visar bl.a. järnvägen i funktion, historiska glimtar och den stora tågfinalen vid Svenljunga station valborgsmässafton 1961.

Speltid ca 1 tim. 30 min. Pris 250 kr.

OBS! Även filmen *Svenljunga köping* från 1960-talet säljs enligt ovan.

Säljs genom Brobergs bok och papper, Svenljunga, eller hemleverans per post. Tel. 0325 – 611282 Ingemar Jansson